

En uvhistoria eller H7617's historia

Tom Norling

På sveriges bästa reklamplats, baksidan av mjölkförpackningarna, ges det nu information från "skargardsnatur.se", där står: "Berguven kan bli 20 år gammal." Man behöver inte bege sig till skärgården för att träffa på berguv och att den kan bli 20 år är sant, den kan t.o.m. bli äldre än så. Jag har en ganska lång bekantskap som visar det.

Min historia börjar 1984. Jag var bosatt i Gävle och hade min uppväxt i Enköping. På vårkanten, vid ett besök i Enköping, var jag ute för att eventuellt höra om någon ugglas skulle höras i "de gamla vanliga områdena". Det var en stilla, molnig kväll och ljuset från Enköping lyste upp himlen. Inga ugglor hördes, men en kråka höll igång som om den hittat en hök eller ugglas på dagen. Skränet kom från Enköpingshålet och efter att ha passerat ett backkrön såg jag en ensam stolpe i siluett mot den upplysta stadshimlen. Kråkan gjorde anfall efter anfall mot stolpen, på vars topp en klump med två stora örontofsar satt och duckade vid varje anfall.

Det var min första obs av en berguv i vilt tillstånd. Det var ju kul.

Senare samma sommar träffade jag en bekant som tävlade i T (som det hette då, nu kallas det enduro). Han frågade vad det var för stor fågel som de såg då och då efter motorcykelspåret. "Ormvråk var det inte, det var något annat, den verkade större" sa han. Tiden gick och våren 1985 frågade jag om de fortfarande såg fågeln. Han svarade: jorå, då och då såg dom den. Jag tänkte på "stolpuven", som suttit någon kilometer bort, men det var väl för bra att det skulle vara den.

Vid midsommarhelgen var jag åter på besök i Enköping och tänkte att jag lika väl kunde leta berguv vid motorcykelområdet som att gå en runda på Dyarna.

Men var och hur letar man uv i Enköpingssterräng med stora öppna och platta fält?

Jag gick runt på de små höjder som fanns och till de bästa utsiktspunkterna i omgivningen, det gick åt 3-4 timmar och det gav inte något uttecken. Jag kollade kattuggleholken som hade haft häckningar varje år sedan 1964, så även detta år.

Innan jag gav upp så kom tanken. En uv i icke utterräng kanske inte vill ha en häckningsplats som en "vanlig" uv. Den kanske vill ha en otypisk uv-plats, istället för högt med utsikt kanske den ligger lågt med mindre synfält.

Det fanns en stor grop som man börjat fylla igen med byggmaterial och sprängsten – det fick bli sista letningsområdet. Jag stod och kikarspanade mot sten och skräp, uppifrån och ner, fram och tillbaka och så fick man en sådan där "kalleankaupplevelse": Vad var det jag nyss hade sett? Jag letade tillbaka och det var rätt – bland stenarna hade jag sett tofsarna på en uv, den låg ner och tryckte, och det var bara tofsarna på huvudet som syntes. (Den känsla, då jag fattat att det var en uv, är fortfarande den absolut bästa skådarupplevelse jag haft.)

Det visade sig att hon hade tre ungar, som var ca fyra veckor gamla.

Åren fram till 1990 gick riktigt bra för uven, 2-3 ungar varje år. Till närmaste grannar hade de ortolansparv, tofsvipa och gräsand. Både vipan och anden fick sina ungar flygga utan att de blev uvmat. Tyvärr fanns det även en grävling i området, ca 200 m från uven hade den sitt gryt, och 1990 så hände det. Dun och fjädrar visade vilken väg som ungarna hade transporterats bort. Naturens gång – äta eller ätas. Uvar, i alla fall detta par, har en favoritföda och det är vattensork.

De år som är goda vattensorkår så är boområdet kliniskt rent på matrester, det går inte att hitta spårtecken som visar att det finns uv i närheten. Däremot under sorkfattiga år

så måste området locka till sig en hel del as- och skräpätare. Det ligger halva brunråttor, bakben av harar, vitfågelsrester, fågelfjädrar med mera. Troligen kunde inte grävlingen med sin dåliga syn se hur farlig uven såg ut, och grävlingen uppfattade kanske inte de olika hoten som uven troligen försökte med. Jag har sett uvarna hjälpas åt att jaga bort rävar. En katt åkte på stryk. Min hund, en golden retriever, stannade alltid en bit ifrån området efter att blivit angripen av båda uvarna, de började alltid att sitta på marken och ”kvida/gnälla” sedan började de att gå omkring på marken med utslagna vingar, på samma sätt som vadare brukar göra som avledningsmänöver, fungerade det inte så kom de handgripligen, båda två. Det rykte hundpälsvadslagen. Men på grävling fungerar det tydligen inte.

Boplatsen låg mycket sårbart till. För att hjälpa uvarna till en mer skyddad plats så byggde jag en marklåda som borde kunna ge bättre skydd samt en låda uppe i en gammelgran på en åkerholme. Det blev succé – de gjorde provgrop i marklådan – men uvlådan i granen blev häckningsplatsen i fortsättningen.

Att ha häckande uv i sitt närområde är häftigt – men det kan ha mindre trevliga inslag. Ett av åren så fanns rester av två hornugglor och en jorduggla vid boet, andra fåglar som blivit byten är ormvråkar och sparvhök. Vingpennor av tornfalk har också legat i boet. Det lite underliga är att de häckande kattugglorna i området har fortsatt som vanligt och fått ut sina ungar. Kanske har kattugglorna bytt jaktteknik, från skogskanter och stolpar efter vägar och diken till en mera skogsbunden jakt, uvarna verkar vara ”öppenterrängjägare”.

Tiden gick. Våren 2004 satt en uv vid bolådan som vanligt, men det ”blev” inget. I september 2004 hittades en ringmärkt uv i utkanten av Enköping. Den togs om hand, verkade inte ha något fel, släpptes på samma plats en månad senare.

Tiden gick. Våren 2005 satt en uv i åkerholmen, men jag såg den inte vid boträdet. November 2005: en hästägare fyra kilometer från ”uvlådan” ringde och sade att det satt en stor fågel, troligen en berguv i hans hage. – Jorå det var en uv och det var samma fågel. Hon ville inte flytta sig, var trött, lite mager, men inga synliga fel i övrigt så det blev en rehabiliteringskur igen – mat och vila. Då hon återfått sitt normala temperament återbördades hon till samma hästhage, det var i december 2005. Det blev vinter – det blev nästan vår 2006. Den 30 mars sitter en berguv i blötsnöfall 100 m från den plats där en uv satt i september 2004 – det är hon.

Hon var mycket trött och mager men i övrigt utan några synliga fel. Det blev den vanliga kuren igen – och hon släpptes i april – och på den vägen är det – inget i bolådan och troligen inget annat heller.

Men med lite tillbakatittande så var det en riktig praktuv. Hon (jag kallar uven för hon p.g.a. vikten då jag släppte henne första gången) var ringmärkt som unge i ett bo i Dalarna i maj 1981. Hon var alltså 24 år gammal.

Om man tänker sig att hösten 1981 drog hon omkring från Dalarna neråt i landet, kanske kom hon till Mälardalen 1982, kanske hittade/träffade hon en hane i Enköping 1982/1983 och gjorde sitt första häckningsförsök våren 1984, kanske misslyckades det. Hon häckade med lyckat resultat 1985: 3 ungar, häckade 1986–2003 med i snitt 2 ungar/år = fler än 30 ungar/livstid – det är inte så dåligt.

Hon var enligt Ringmärkningscentralen den näst äldsta vilda berguven i deras papper.

Men man kan aldrig veta – hon kanske dyker upp igen – om inte – må hon vila i frid

Tom Norling
Kungs-Husby, Lilla Norrhammar 1
745 99 Enköping